

Διδαχί

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
Δελφών & Μισούλη | Τ.2310 828 989 | www.inmetamorfoseos.gr

ΕΤΟΣ 4^ο | 23 Ιουνίου 2024 | Αρ. Φύλλου 183

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

Σοφία. Ὁρθοί. Ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Ευαγγελίου.

Σοφία. Ορθοί. Ας ακούσουμε το ἅγιο Ευαγγέλιο!

Μετά τον Απόστολο, λέγεται το Ευαγγέλιο. Αλλά στο σημείο αυτό τα πράγματα σήμερα έχουν πολύ συντομευτεί, κι αυτό βέβαια γίνεται για να οικονομηθεί χρόνος. Πάντα η Εκκλησία, για να προλάβει την ραθυμία των ανθρώπων, αναγκάζεται να συντομεύει σε πολλά σημεία την τάξη της θείας λατρείας, αν κι αυτό δεν είναι πάντα το καλύτερο. Σήμερα μάλιστα, που οι άνθρωποι είναι πολύ βιαστικοί και ανυπόμονοι, αν ακολουθήσουμε αυτή την αρχή, θα καταστρέψουμε όλες τις ιερές ακολουθίες. Κάποιες, όπως είπαμε, μακρόσυρτες ψαλμωδίες μπορεί και πρέπει να λείψουν, μα με κανέναν τρόπο να παραλείπονται αρχαία και ουσιώδη στοιχεία της θείας Λειτουργίας, σαν κι αυτά, για τα οποία θα πούμε τώρα, μετά τον Απόστολο και πριν από το Ευαγγέλιο. Νομίζουμε πώς εδώ πρέπει να αποκατασταθεί η τάξη.

Όταν τελειώσει ο Απόστολος, ο λειτουργός ιερέας λέει στον αναγνώστη: «Εἰρήνη σοι». Ο χορός τότε ψάλλει τρεις φορές το Αλληλούια. Αλλά εδώ τώρα πρέπει να εξηγήσουμε πλατύτερα όσα γίνονται και καθώς πρέπει να γίνονται. Στο

βιβλίο του Αποστόλου κάθε Κυριακή και εορτή το Αλληλούια είναι τυπωμένο μαζί με δύο ψαλμικούς στίχους. Αλλά και κάθε μέρα το Αλληλούια έχει τους στίχους του, που θα πει πώς διαβάζονται οι στίχοι και το Αλληλούια ψάλλεται σαν εφύμνιο. Ας πάρουμε για παράδειγμα την Λειτουργία του Πάσχα. Λέει λοιπόν ο ιερέας: «Εἰρήνη σοι». Ο χορός ψάλλει το Αλληλούια τρεις φορές. Ο αναγνώστης λέει τον πρώτο στίχο. «Σὺ Κύριε, ἀναστάς οἰκτειρήσεις τὴν Σιών». Ὁ χορός ψάλλει Αλληλούια τρεις φορές. Ἐπειτα ο αναγνώστης λέει τον δεύτερο στίχο. «Ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν γῆν». Και ο χορός πάλι το Αλληλούια τρεις φορές. Ο χρόνος, που απαιτείται για να ψάλει ο χορός το Αλληλούια με τους στίχους, είναι όσος χρειάζεται για να θυμιάσει ο ιερέας. Γιατί εδώ ακριβώς είναι η θέση του θυμιάματος κι όχι την ώρα που διαβάζεται ο Απόστολος. Η συντομία, με την οποία τώρα ψάλλεται το Αλληλούια, έγινε η αιτία για να μετατεθεί το θυμιάμα στον Απόστολο, πράγμα που ζημιώνει πολύ· αντί να προσέχουν οι πιστοί στα λόγια του Αποστόλου, παρακολουθούν χωρίς να θέλουν τον ιερέα που θυμιάζει. Θα μπορούσαμε εδώ να πούμε για την σημασία γενικά, που έχει το θυμιάμα στην λατρεία της Εκκλησίας, αλλά κρίνουμε πώς τώρα είναι αρκετό να επαναλάβουμε την γνώμη των βυζαντινών εξηγητῶν της θείας Λειτουργίας, οι οποίοι μάλιστα στο σημείο αυτό συνδυάζουν το θυμιάμα με το Αλληλούια· «Ὁ δὲ θυμιατὸς ὁ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Ἀλληλούια μετὰ θυμιάματος κινούμενος τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δηλοῖ».

Και το Αλληλούια και το θυμιάμα είναι προετοιμασία, για να υποδεχθούμε την ανάγνωση του αγίου Ευαγγελίου. Αλλά η προετοιμασία αυτή συμπληρώνεται με μια ωραιότατη ευχή, που κι αυτή έχει χάσει την θέση της και λέγεται μυστικά πολύ πιο πρώτα, την ώρα δηλαδή που ψάλλεται το «Ἅγιος ὁ Θεός...». Αφήνοντας το θυμιατό, ο λειτουργός λέει «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» και διαβάζει την ευχή· «Ἐλλαμπον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλάνθρωπε Δέσποτα, τό τῆς σῆς θεογνωσίας ἀκίρατον φῶς καί τούς τῆς διανοίας ἡμῶν διάνοιξον ὀφθαλμούς εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν σου κηρυγμάτων κατανόησιν. Ἐνθες ἡμῖν καί τόν τῶν μακαρίων σου ἐντολῶν φόβον, ἵνα τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας πάσας καταπατήσαντες πνευματικὴν πολιτείαν μετέλθωμεν, πάντα τὰ πρὸς εὐαρέστησιν τὴν σὴν καὶ φρονούντες καὶ πράττοντες».

Κάπως έτσι θα μπορούσαμε να μεταφέρουμε στην σημερινή μας γλώσσα τα λόγια αυτής της ευχής· «Λάμπει μέσα στις καρδιές μας, φιλάνθρωπε Δέσποτα, το καθαρό φως της θεογνωσίας

σου κι άνοιξε τα μάτια του λογισμού μας, για να καταλάβουμε τα ευαγγελικά σου λόγια. Ρίξωσε μέσα μας και τον φόβο των αγίων εντολών σου, για να καταπατήσουμε όλες τις σαρκικές επιθυμίες και να ζήσουμε ζωή πνευματική, και να φρονούμε δηλαδή και να κάνουμε όσα αρέσουν σε σένα». Η εκφώνηση στο τέλος, όπως όλες οι εκφωνήσεις, είναι δοξολογία της Αγίας Τριάδος.

Όλα πια είναι έτοιμα και ο λειτουργός, μετά το «Άμίν» του χορού, φωνάζει δυνατά για να ακούσουν όλοι: «Σοφία. Όρθοί. Ακούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου!». Η αρχαιότατη τάξη της θείας Λειτουργίας ορίζει όλοι να ακούν ορθοί το Ευαγγέλιο: «ὅταν ἀναγινωσκόμενον ἢ τό Εὐαγγέλιον, πάντες οἱ πρεσβύτεροι καί διάκονοι καί πᾶς ὁ λαός στηκέτωσαν μετά πολλῆς ἡσυχίας». Αλλά το «ὀρθοί» έχει και βαθύτερη σημασία. Ορθοί ας ακούσουμε· δηλαδή ας υψώσουμε τους λογισμούς μας και τα έργα μας από τα γήινα κι ας ακούσουμε το καλό μήνυμα. Κι ας δούμε την παρουσία του Υιού του Θεού μεταξύ μας, που μιλάει σε μας όχι σαν τότε στον Μωυσή με βροντές και αστραπές και με ομίχλη επάνω στο βουνό ούτε με ενύπνια σαν παλιά στους Προφήτες, αλλά καθώς πραγματικά φάνηκε άνθρωπος και μίλησε σε μας. Έτσι οι παλαιοί ερμηνευτές της θείας Λειτουργίας εξηγούν το «Σοφία. Όρθοί...». Αλλά ο λειτουργός δεν μένει μόνο σ' αυτό, αλλά και προσθέτει, δίνοντας την ευλογία με την χειρονομία του Σταυρού: «Εἰρήνη πᾶσι», ειρήνη σε όλους. Και ο λαός απαντά: «Καί τῷ πνεύματί σου». Όχι μόνο ορθοί σωματικά καί ψυχικά να ακούσουμε το άγιο Ευαγγέλιο, αλλά και με ειρήνη μέσα μας· αυτό εύχεται ο ιερέας στον λαό, κι ο λαός το ίδιο στον ιερέα.

Σχετικά με την ιερατική αυτή ευλογία, που πολλές φορές επαναλαμβάνεται στην θεία Λειτουργία, ο Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης, ένας από τους πια σεβάσιμους Πατέρες της Εκκλησίας, γράφει το εξής: «Εἰρήνην... ὁ ἱερεύς ἐπιφθέγγεται τόν Κύριον... μιμούμενος, ἀναλαμβάνόμενον εἰρήνην τήν οικείαν ἀφιέντα καί διδόντα». Η ιερατική ευλογία είναι πραγματικά η ευλογία του Ιησού Χριστού· η τελευταία ορατή εικόνα του στον κόσμο είναι όταν αναλαμβάνότανε κι ευλογούσε τους Αποστόλους. «Καί ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτόν αὐτούς διέστη ἀπ' αὐτῶν καί ἀνεφέρετο εἰς τόν οὐρανόν». Μέχρι την ημέρα που θά ῥθη για να κρίνει τον κόσμο, ο Ιησούς Χριστός θα ευλογεί τον κόσμο· θα συνεχίζεται μέχρι τότε η ευλογία της Αναλήψεως και η μεσιτεία του Υιού, που κάθεται στα δεξιά του Πατέρα. Ο ιερέας από την πύλη του ιερού βήματος ή ο

διάκονος από τον άμβωνα διαβάζουν την ευαγγελική περικοπή, αφού πρώτα αναγγείλουν στη σύναξη τον Ευαγγελιστή· «Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον» ἢ «κατὰ Λουκᾶν» ἢ «κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου τό ἀνάγνωσμα». Καί καλοῦνται οἱ πιστοί ἀκόμα γιά μια φορά νά προσέξουν «Πρόσχωμεν!» Δέν εἶναι ἀνάγκη βέβαια νά πούμε τώρα ὅσα εἶπαμε στήν προηγούμενη ομιλία, ὅταν ὁ λόγος ἦταν γιά τόν Ἀπόστολο, πῶς πρέπει, σύμφωνα μέ τήν τελετουργική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, νά διαβάζεται τό Ευαγγέλιο . Ἐνας παλιός ἐξηγητής τῆς θείας Λειτουργίας λέει τό ἐξής, κι αὐτό εἶναι ἀρκετό γιά νά καταλάβουμε μαζί μέ τά ἄλλα καί πῶς πρέπει νά λέγεται τό Ευαγγέλιο· «Ἡ δέ τῶν σεπτῶν καί θείων Εὐαγγελίων ἐκφώνησις αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καί Θεοῦ ἡμῶν διλοῖ τούς λόγους, τάς ἐντολάς, τούς νόμους αὐτούς, οὓς ἔθετο, τά πάθη, τήν ταφήν, τήν ἀνάστασιν καί τήν ἀνάληψιν». Δηλαδή, τό Ευαγγέλιο εἶναι ὅσα εἶπε, ὅσα ἐπράξε, κι ὅσα ἐπάθε ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀπό τήν γέννησί του ὡς τήν ἀνάληψιν.

Ἀλλ' ὅμως τό Ευαγγέλιο δέν εἶναι μόνο αὐτό. Αὐτό εἶναι τό ἱστορικό μέρος τοῦ Ευαγγελίου, ἀλλά τό Ευαγγέλιο δέν εἶναι μόνο ἱστορία. Τό Ευαγγέλιο δέν μας ὀδηγεῖ πρὸς τά πίσω, ἀλλά μας προάγει στήν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καθὼς γράφει ὁ ευαγγελιστής Ἰωάννης· «Ταῦτα δέ γεγραπτα, ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν ὁ Χριστός ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ καί ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ». Τό Ευαγγέλιο δηλαδή εἶναι ἱστορία, ἀλλά καί πολύ περισσότερο καί πιο πέρα ἀπό ἱστορία· ἡ ζωὴ στήν ὀνομα τῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι πια ἱστορία, ἀλλά μεταἰστορία. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής γράφει ὅτι ἡ Ἐκκλησία μέ τήν ἀνάγνωσιν τοῦ ἁγίου Ευαγγελίου κηρύττει «τὴν τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος ὡσπερ αἰσθητοῦ κόσμου συντέλειαν»· φανερώνει τήν συντέλεια τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Γιατί, καθὼς ἄλλος ἐξηγητής λέει. «Τό Εὐαγγέλιόν ἐστὶ μνηυτικόν τῆς παρουσίας Χριστοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ». Δηλαδή, ἡ ἀνάγνωσιν τοῦ Ευαγγελίου δέν γίνεται γιά νά μας διδάξει ἀπλῶς τί ἐγένε «τῷ καιρῷ ἐκείνῳ», ἀλλά γιά νά μας μνηύσει τήν συντέλεια τοῦ κόσμου καί τήν δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά ας μνη ξεχάσουμε τώρα ἐδῶ στή τέλος καί τούς ωραίους στίχους τοῦ νεοέλληνα ποιητή· «Τώρα πού ἀνοίγουν οἱ κρουνοὶ τοῦ Λόγου ὡσάν ὑδρίες πιθῶστε τίς ψυχές σας στοὺς κρουνοὺς νά γεμίσουν ἀποκάτου». Εἶναι τό ἴδιο τό λειτουργικό παράγγελμα τῆς Ἐκκλησίας· «Σοφία. Ὁρθοί. Ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου!». Ἀμήν.

† Σ & Κ Δ